

Thuận lợi và khó khăn trong xây dựng giá trị dân chủ ở Việt Nam

Đỗ Thị Kim Hoa *

Nhận ngày 7 tháng 5 năm 2024. Chấp nhận đăng ngày 30 tháng 7 năm 2024.

Tóm tắt: Việt Nam đang xây dựng nền dân chủ xã hội chủ nghĩa, coi dân chủ là một trong chín giá trị quốc gia cốt lõi. Quá trình này chịu tác động từ nhiều yếu tố. Các yếu tố thuận lợi bao gồm: sự lãnh đạo sáng suốt của Đảng Cộng sản, nỗ lực của Nhà nước trong việc hoàn thiện Hiến pháp, vị trí địa lý đa dạng, môi trường tôn giáo hài hòa, khoan dung và một nền kinh tế năng động. Ngoài ra, bản sắc văn hóa mạnh mẽ dựa trên các giá trị gia đình, cộng đồng, lòng trung thành và yêu nước cũng đóng vai trò quan trọng. Tuy nhiên, xây dựng giá trị dân chủ Việt Nam gặp một số thách thức như hệ thống pháp luật vẫn đang trong quá trình hoàn thiện, cải cách hành chính và tư pháp chưa hiệu quả, năng lực quản lý đôi chỗ yếu kém và trình độ dân trí thấp. Bài viết¹ sẽ phân tích các yếu tố này và đề xuất giải pháp phát huy thuận lợi, hạn chế khó khăn nhằm xây dựng giá trị dân chủ ở Việt Nam.

Từ khoá: Giá trị, dân chủ, thuận lợi, khó khăn, Việt Nam.

Phân loại ngành: Chính trị học

Abstract: Vietnam is building a socialist democracy, considering democracy one of the nine core national values. This process is under the impact of multiple factors. Facilitating factors include the wise leadership of the Communist Party, the State's efforts to perfect the Constitution, a diverse geographical position, a harmonious and tolerant religious environment, and a dynamic economy. Additionally, a strong cultural identity based on family values and those of community, loyalty, and patriotism also plays an important role. However, the building of values of democracy in Vietnam faces challenges such as the fact that its legal system is still in the process of getting complete, the administrative and judicial reforms are not yet effective, managerial capacities are, in some places, weak, and the knowledge levels among the populace are low. This article will analyze the factors and propose solutions to leverage the facilitating factors and mitigate the difficulties to build values of democracy in Vietnam.

Keywords: Values, democracy, advantages, difficulties, Vietnam.

1. Mở đầu

Việt Nam đang tập trung xây dựng nền dân chủ xã hội chủ nghĩa, nhưng còn thiếu sự nhất quán về giá trị quốc gia và giá trị dân chủ xã hội chủ nghĩa. Các chỉ báo về hệ giá trị và khung lý luận, phương pháp luận để đo lường, đánh giá các yếu tố thuận lợi và khó khăn trong quá trình xây dựng hệ giá trị còn hạn chế. Việc xác định các giá trị quan trọng và yếu tố chủ yếu, thứ yếu vẫn gặp nhiều khó khăn. Ngoài ra, thiếu vắng sự phê phán và so sánh về các yếu tố thuận lợi và khó khăn trong tiến trình xây dựng hệ giá trị quốc gia.

Về giá trị dân chủ, có thể khẳng định đó là một giá trị quốc gia bởi nó là yếu tố có ích cho sự phát triển xã hội Việt Nam, như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khẳng định: “Dân chủ là của quý báu

* Viện Triết học, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.

Email: hoatuanphuc@gmail.com

¹ Bài viết này được thực hiện dựa trên kết quả nghiên cứu của đề tài khoa học cấp Bộ: "Lý luận và thực tiễn xây dựng hệ giá trị quốc gia Việt Nam trong thời kỳ mới".

nhất của nhân dân” (Hồ Chí Minh, 2011: 457). Hơn nữa, Đảng và Nhà nước Việt Nam đưa ra *Chương trình đề cương Văn hoá*, theo những gợi mở của Cố Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng: cần xây dựng 9 giá trị quốc gia Việt Nam trong đó có giá trị dân chủ (Nguyễn Huy Phòng, 2022). Do vậy, có thể xem xét dân chủ là một giá trị trong chuỗi giá trị quốc gia Việt Nam.

Hệ giá trị quốc gia Việt Nam nói chung và giá trị dân chủ nói riêng hiện nay chịu tác động của các yếu tố truyền thống và hiện đại, cùng các lực lượng trong và ngoài nước. Việt Nam có bản sắc chính trị, kinh tế, văn hóa và xã hội phong phú, dựa trên các giá trị truyền thống và hiện đại. Con người Việt Nam có năng lực văn hóa sáng tạo và hiệu quả. Điều này thể hiện qua bối cảnh lịch sử và địa lý, sự đa dạng về sắc tộc và tôn giáo, cùng sự phát triển kinh tế và xã hội.

Giá trị dân chủ ở Việt Nam đã hình thành và phát triển dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam hơn 90 năm qua, cùng với nỗ lực của Nhà nước trong việc hoàn thiện Hiến pháp dân chủ. Lịch sử đấu tranh bảo vệ lãnh thổ và chủ quyền quốc gia đã góp phần hình thành nên bản sắc và giá trị dân tộc, trong đó có giá trị dân chủ. Vị trí địa lý phức tạp và đa dạng của Việt Nam tạo điều kiện cho sự giao lưu văn hóa với các quốc gia khác, thúc đẩy sự phát triển giá trị dân chủ. Môi trường tôn giáo hài hòa và khoan dung phản ánh sự cởi mở văn hóa, góp phần bảo tồn và phát triển giá trị dân chủ truyền thống lẫn hiện đại. Nền kinh tế và xã hội năng động là động lực mạnh mẽ cho việc phát huy dân chủ, dựa trên nền tảng văn hóa gia đình, cộng đồng, lòng trung thành và yêu nước. Đây là những đòn bẩy hiệu quả cho việc giữ gìn và phát huy dân chủ, tạo điều kiện thuận lợi cho việc hoàn thiện giá trị dân chủ ở Việt Nam.

Tuy nhiên, còn một số bất cập trong việc hoàn thiện hệ thống pháp luật nhằm phát huy dân chủ, cùng với thiếu kinh nghiệm và kỹ năng trong cải cách hành chính và tư pháp. Điều này ảnh hưởng đến việc xây dựng hệ giá trị dân chủ. Trình độ quản lý và dân trí còn nhiều hạn chế, ảnh hưởng đến mục tiêu hài hòa xã hội và phát triển đất nước.

Bài viết sẽ phân tích những thuận lợi và khó khăn trong tiến trình xây dựng giá trị dân chủ quốc gia Việt Nam, góp phần nâng cao kiến thức học thuật, cung cấp thông tin cho hoạch định chính sách, thúc đẩy bảo tồn văn hóa, gắn kết xã hội và hỗ trợ phát triển bền vững, cải thiện xã hội Việt Nam. Từ đó sẽ giúp nhận diện các yếu tố thuận lợi và khó khăn, nhằm tăng cường ảnh hưởng tích cực và giảm thiểu ảnh hưởng tiêu cực đối với việc xây dựng giá trị dân chủ ở Việt Nam hiện nay.

2. Phương pháp nghiên cứu

Trên cơ sở cách tiếp cận liên ngành triết học Mác - Lênin và chính trị học kết hợp cách tiếp cận hệ thống cấu trúc, bài viết sử dụng một số phương pháp nghiên cứu để phân tích những yếu tố thuận lợi và khó khăn tác động đến sự phát triển của giá trị dân chủ ở Việt Nam.

Phương pháp duy vật biện chứng được sử dụng để xem xét sự tương tác giữa các yếu tố trong quá trình xây dựng giá trị dân chủ, nhấn mạnh tính năng động và sự phụ thuộc lẫn nhau của các hiện tượng xã hội và chính trị. Phương pháp duy vật lịch sử giúp bối cảnh hóa sự phát triển của dân chủ trong điều kiện lịch sử và kinh tế - xã hội đặc thù của Việt Nam, theo dõi ảnh hưởng của các yếu tố dân chủ qua các thời kỳ. Phương pháp phân tích - tổng hợp và logic - lịch sử giúp phân tách và tích hợp các hiểu biết về giá trị dân chủ, rút ra kết luận về hiện trạng dân chủ ở Việt Nam. Cuối cùng, phương pháp so sánh giúp đánh giá giá trị dân chủ của Việt Nam với các quốc gia khác, xác định điểm mạnh và yếu. Phương pháp này giúp phân tích một cách phê phán những đặc trưng dân chủ độc đáo của Việt Nam, tạo điều kiện cho một cái nhìn sâu sắc về những thuận lợi và thách thức trong việc xây dựng nền dân chủ xã hội chủ nghĩa.

3. Giá trị dân chủ ở Việt Nam

Về dân chủ ở Việt Nam cũng có khá nhiều những bài viết, bài tham luận đề cập và khẳng định dân chủ là một trong những giá trị quốc gia cốt lõi của Việt Nam. Chủ tịch Hồ Chí Minh từng khẳng định “Dân chủ là của quý báu nhất của nhân dân” (Hồ Chí Minh, 2011: 457). Khi một vị Chủ tịch nước, người lập quốc, với những trải nghiệm ở nhiều quốc gia trên thế giới, chứng kiến nhiều loại hình nhà nước khác nhau, cùng những ảnh hưởng từ nhiều luồng tư tưởng và những trải nghiệm thực tiễn của Việt Nam đã khẳng định một giá trị quý báu đầy ý nghĩa cho dân tộc Việt Nam. Điều này đã cho thấy *dân chủ* hoàn toàn mang ý nghĩa là một giá trị quốc gia. Hơn nữa, Đảng và Nhà nước Việt Nam đưa ra *Chương trình đề cương Văn hoá*, theo những gợi mở của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, cần xây dựng 9 giá trị quốc gia Việt Nam, trong đó có giá trị dân chủ (Nguyễn Huy Phòng, 2022). Do vậy, có thể xem xét dân chủ là một giá trị trong chuỗi giá trị quốc gia, bởi nó là yếu tố có ích cho sự phát triển xã hội của Việt Nam. Từ những nghiên cứu trước đây, chúng tôi có thể đưa ra khái niệm cơ bản về *Giá trị dân chủ Việt Nam*, đó là sự kết hợp hài hòa giữa các yếu tố truyền thống dân tộc, cùng với những yếu tố độc đáo của phương Đông và phương Tây và các nguyên tắc của chủ nghĩa xã hội. Dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam và theo tư tưởng Hồ Chí Minh, dân chủ được coi là một giá trị cốt lõi, nhấn mạnh quyền lực thuộc về nhân dân, sự tham gia tích cực của người dân vào quá trình chính trị, kinh tế, văn hoá, xã hội và tôn trọng quyền con người. Giá trị dân chủ này được thể hiện qua việc xây dựng một nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, bảo đảm quyền làm chủ của nhân dân và thực hiện các nguyên tắc như “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng”. Đây là nền tảng cho sự phát triển một xã hội văn minh và hiện đại, phù hợp với đặc thù và bối cảnh lịch sử, văn hóa của Việt Nam (Đỗ Thị Kim Hoa, 2014; 2019; 2023).

Giá trị dân chủ Việt Nam đủ sức giữ vai trò là giá trị cốt lõi của hệ giá trị quốc gia, trong đó nó bao chứa một nội dung căn bản như: *Một là*, “tất cả quyền lực nhà nước thuộc về nhân dân” (Hiến pháp, 2013, Điều 2, Chương 1), một nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa mà trong đó nhân dân làm chủ. Điều này nhấn mạnh sự tham gia của người dân vào quá trình lập pháp, hành pháp và tư pháp; *Hai là*, Nhà nước Việt Nam thực hiện phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” nhằm đảm bảo sự tham gia của người dân vào các quyết định quan trọng và được thụ hưởng tất cả những quyền con người vốn có; *Ba là*, Đảng Cộng sản Việt Nam và Nhà nước luôn tôn trọng, bảo đảm và bảo vệ quyền con người, quyền và nghĩa vụ của công dân theo Hiến pháp năm 2013; *Bốn là*, xây dựng một hệ thống pháp luật đồng bộ, kịp thời, khả thi nhằm đảm bảo quyền lợi chính đáng của người dân.

Để thực sự có được dân chủ là một giá trị, Việt Nam chúng ta cần không ngừng việc thực hiện xây dựng giá trị dân chủ của mình. Trong đó cần chú trọng thực hiện các bước cơ bản như:

Thứ nhất, hoàn thiện hệ thống pháp luật, cập nhật và đồng bộ các văn bản pháp luật, đảm bảo tính khả thi và minh bạch. Ban hành các luật mới như Luật Biểu tình, Luật Chống độc quyền, nhằm bảo vệ quyền tự do và công bằng cho người dân.

Thứ hai, cải cách hành chính và tư pháp. Đẩy mạnh số hóa và đơn giản hóa các thủ tục hành chính, giảm bớt phiền hà cho người dân. Tăng cường năng lực và sự minh bạch của hệ thống tư pháp, đảm bảo công bằng và hiệu quả trong việc xử lý các vụ án.

Thứ ba, nâng cao dân trí và nhận thức về dân chủ. Đẩy mạnh giáo dục và phổ cập kiến thức như tăng cường giáo dục về quyền và nghĩa vụ của công dân, đặc biệt ở các vùng sâu, vùng xa. Tổ chức các chương trình đào tạo, hội thảo về dân chủ, nhân quyền và pháp luật. Xây dựng văn hóa dân chủ như khuyến khích sự tham gia của người dân vào các hoạt động

chính trị, xã hội. Xây dựng các diễn đàn công khai để người dân có thể bày tỏ ý kiến và tham gia vào quá trình ra quyết định.

Thứ tư, phát triển kinh tế và xã hội. Tạo điều kiện cho kinh tế tư nhân phát triển, khuyến khích sự đổi mới và sáng tạo. Tăng cường hợp tác quốc tế, hội nhập kinh tế toàn cầu để nâng cao năng lực cạnh tranh của quốc gia. Đảm bảo an sinh xã hội, cải thiện đời sống vật chất và tinh thần của người dân. Xây dựng các chính sách xã hội công bằng, đảm bảo mọi người đều có cơ hội tham gia vào các hoạt động kinh tế và chính trị.

Thứ năm, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng và Nhà nước. Đảng Cộng sản Việt Nam tiếp tục giữ vai trò lãnh đạo, định hướng và giám sát quá trình xây dựng dân chủ. Tăng cường sự trong sạch, vững mạnh của Đảng, đảm bảo sự lãnh đạo sáng suốt và hiệu quả. Nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước bằng việc xây dựng một chính quyền liêm chính, minh bạch và hiệu quả. Đẩy mạnh cải cách hành chính, tăng cường trách nhiệm giải trình và tính công khai trong các hoạt động của nhà nước.

Thứ sáu, bảo vệ và phát huy các giá trị truyền thống. Bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống như lòng trung thành, tinh thần yêu nước và sự đoàn kết cộng đồng. Tích hợp các giá trị dân chủ hiện đại với truyền thống văn hóa dân tộc, tạo nên một hệ giá trị dân chủ phù hợp với đặc thù của Việt Nam. Khuyến khích tôn trọng và khoan dung tôn giáo.

Thứ bảy, đấu tranh chống lại các thế lực thù địch. Nhận diện và đối phó với các thế lực thù địch, tăng cường công tác an ninh, bảo vệ đất nước trước các âm mưu phá hoại của các thế lực thù địch. Tuyên truyền, giáo dục để nâng cao nhận thức của người dân về các nguy cơ và thách thức đối với an ninh quốc gia.

Thứ tám, đoàn kết toàn dân, khuyến khích tinh thần đoàn kết, đồng lòng của toàn dân tộc trong việc xây dựng và bảo vệ nền dân chủ của đất nước. Phát huy vai trò của các tổ chức chính trị - xã hội trong việc động viên, cổ vũ và hỗ trợ người dân tham gia vào các hoạt động xây dựng dân chủ.

Những bước tuần tự này sẽ giúp Việt Nam xây dựng dân chủ trở thành một giá trị quốc gia, góp phần phát triển một xã hội dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh và hiện đại.

Hiện nay, với những gì chúng ta đạt được về dân chủ, có thể thấy giá trị dân chủ Việt Nam có một số đặc trưng cơ bản. Đó là, giá trị dân chủ xã hội chủ nghĩa được định hình dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam được xây dựng dựa trên nền tảng văn hóa và truyền thống dân tộc, như: lòng trung thành, yêu nước, sự đoàn kết cộng đồng, sự khoan dung và hài hòa trong môi trường tôn giáo của Việt Nam kết hợp với giá trị dân chủ phương Đông, phương Tây và nguyên tắc của chủ nghĩa xã hội.

Việt Nam xây dựng nền dân chủ xã hội chủ nghĩa, nơi quyền lực thuộc về nhân dân và do nhân dân quyết định. Điều này khác biệt so với các nền dân chủ tự do, nơi quyền lực có thể bị chi phối bởi các nhóm lợi ích kinh tế hoặc chính trị. Việt Nam đặc biệt nhấn mạnh việc bảo vệ quyền con người và quyền công dân theo Hiến pháp. Các quốc gia khác cũng có các quy định tương tự, nhưng cách thức thực hiện và bảo đảm quyền này có thể khác nhau.

Việt Nam đang nỗ lực xây dựng giá trị dân chủ trên nền tảng văn hóa truyền thống và sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản. Quá trình này đòi hỏi sự đồng bộ và hoàn thiện hệ thống pháp luật, nâng cao trình độ dân trí và cải cách hành chính. Đồng thời, cần phát huy môi trường tôn giáo hài hòa, kinh tế năng động và truyền thống văn hóa tốt đẹp của dân tộc. Những nỗ lực này sẽ góp phần xây dựng một nền dân chủ vững mạnh, đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững của đất nước.

4. Những thuận lợi trong xây dựng giá trị dân chủ ở Việt Nam

Thứ nhất, có được sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam.

Bất kể quốc gia dân tộc nào trong quá trình hình thành và phát triển đều phải có lực lượng lãnh đạo. Tất nhiên, năng lực và sức mạnh của lực lượng lãnh đạo quyết định quốc gia dân tộc đó phát triển hay thụt lùi. Ở Việt Nam, sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam đã xây dựng và dẫn dắt dân tộc đi đến hết thắng lợi này đến thắng lợi khác. Nhờ đó đến nay, Việt Nam đạt được những thành tựu đáng kể, như Cố Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã khẳng định: “Với tất cả sự khiêm tốn, chúng ta vẫn có thể nói rằng: Đất nước ta chưa bao giờ có được cơ đồ, tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế như ngày nay” (Minh Nguyễn, 2021).

Cơ đồ, tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế đó tất yếu là nhờ một phần lãnh đạo sáng suốt của Đảng Cộng sản. Như ý kiến của GS. TS Vũ Văn Hiền đã khẳng định vai trò to lớn của Đảng Cộng sản Việt Nam trong việc tạo ra những điều kiện thuận lợi cho việc xây dựng và phát triển đất nước. Trong đó, Đảng Cộng sản Việt Nam khẳng định dân chủ vừa là một trong những mục tiêu, vừa là động lực xây dựng đất nước Việt Nam, và cố gắng đề ra chủ trương, đường lối cho việc hiện thực hoá mục tiêu ấy (Vũ Văn Hiền, 2022). Như vậy, quá trình xây dựng và hoàn thiện giá trị dân chủ không thể không tính đến sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam, một yếu tố vô cùng thuận lợi cho sự phát triển dân chủ.

Đảng Cộng sản Việt Nam xác định: “Tiếp tục cụ thể hoá, hoàn thiện thể chế thực hành dân chủ theo tinh thần Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (bổ sung, phát triển năm 2011) và Hiến pháp năm 2013, bảo đảm tất cả quyền lực nhà nước thuộc về nhân dân. Thực hiện đúng đắn, hiệu quả dân chủ trực tiếp, dân chủ đại diện, đặc biệt là dân chủ ở cơ sở. Thực hiện tốt, có hiệu quả phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 173). Từ tư tưởng, chủ trương đúng đắn và cốt lõi này, Nhà nước và nhân dân đã và sẽ có những bước cụ thể hoá cho việc phát huy giá trị dân chủ.

Căn cứ trên mục tiêu về xây dựng dân chủ, nhiệm vụ trọng tâm mà Đảng Cộng sản Việt Nam đề ra tại Đại hội XIII do Cố Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng trình bày cũng đã chỉ rõ: “Hoàn thiện đồng bộ hệ thống pháp luật, cơ chế, chính sách nhằm phát huy mạnh mẽ dân chủ xã hội chủ nghĩa, quyền làm chủ của nhân dân” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 202).

Trong những năm qua, Đảng Cộng sản Việt Nam đã cho thấy nỗ lực không ngừng xây dựng và hoàn thiện nền dân chủ xã hội chủ nghĩa. Theo như những gì tại Đại hội XIII đánh giá về những thành tựu đạt được trong những năm qua cho thấy Việt Nam vẫn đang “tiếp tục phát huy dân chủ xã hội chủ nghĩa, thực hiện ngày càng tốt hơn quyền làm chủ của nhân dân trong việc quyết định những vấn đề lớn và hệ trọng của đất nước. Tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ quyền con người, quyền và nghĩa vụ của công dân theo Hiến pháp năm 2013; gắn quyền công dân với nghĩa vụ và trách nhiệm công dân đối với xã hội. Tăng cường bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của các tổ chức và công dân, kiên quyết xử lý các hành vi vi phạm pháp luật. Chú trọng thực hiện dân chủ cả trực tiếp và đại diện, nhất là ở cơ sở, bảo đảm công khai, minh bạch, trách nhiệm giải trình. Người đứng đầu ở nhiều cấp uỷ đảng, chính quyền đã tăng cường tiếp xúc, đối thoại, lắng nghe, tiếp thu, giải quyết những bức xúc và nguyện vọng chính đáng của nhân dân” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 71). Đạt được những thành tựu này chính là nhờ sự lãnh đạo sáng suốt của Đảng Cộng sản Việt Nam. Như TS. Nguyễn Văn Tú đánh giá: “Thực tế từ khi Đảng ta ra đời đến nay, Nhân dân đã được thụ hưởng hầu như tất cả những thành quả của cách mạng. Đó là những thành quả về vật chất và tinh thần mà trước hết là quyền được sống, quyền tự do, quyền mưu cầu hạnh phúc, gắn liền với quá trình mở rộng, tăng cường, phát huy quyền làm chủ, quyền con người” (Nguyễn Văn Tú, 2022).

Cũng phải nói thêm rằng, nhờ có một Đảng duy nhất lãnh đạo, mà tình hình chính trị của Việt Nam khá ổn định, những quyết định cần cấp bách được tiến hành thuận lợi và nhanh chóng, đảm bảo cho dân chủ được thực hiện có hiệu quả hơn so với những nền dân chủ đa đảng. Những quyết định được đưa ra hợp lòng dân và khắt khe, không mất thời gian và thời cơ. Đây là một trong những yếu tố thuận lợi hơn hẳn các thể chế chính trị đa nguyên.

Thứ hai, Nhà nước Việt Nam nỗ lực hoàn thiện Hiến Pháp và hệ thống pháp luật dân chủ.

Chủ trương xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa được cụ thể hóa trong Hiến pháp. Hiến pháp nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam năm 2013 ghi rõ trong Điều 2, Chương 1. Chế độ chính trị rằng, Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của Nhân dân, do Nhân dân và vì Nhân dân; tất cả quyền lực nhà nước thuộc về nhân dân, đó cũng là sự nỗ lực triển khai có hiệu quả qua các kỳ họp Quốc hội. Những năm gần đây, việc mở rộng dân chủ trong các kỳ họp Quốc hội, thực hiện chất vấn công khai các bộ trưởng trong các phiên thảo luận của Quốc hội đã giải quyết được nhiều vấn đề vướng mắc về mặt lập pháp, hành pháp và tư pháp. Quá trình làm việc như vậy là điều kiện tốt cho việc xem xét và hoàn thiện từng bước một cách đầy đủ và toàn diện hơn về hệ thống pháp luật. Điểm thuận lợi tiếp theo đó là trình độ chuyên môn của các đại biểu quốc hội hiện nay chiếm tỷ lệ cao hơn trước. “Về trình độ chuyên môn: trên đại học: 392 người (tỷ lệ 78,55% trong tổng số người trúng cử, trong đó: Tiến sĩ: 144 người, Thạc sĩ: 248 người); đại học: 106 người (21,24%); dưới đại học: 01 người (tỷ lệ 0,20%). Về học hàm: Giáo sư: 12 người, Phó Giáo sư: 20 người” (Bích Ngọc, 2021). Điều này cho thấy tính chuyên sâu và tính bao quát của các đại biểu quốc hội, góp phần làm tốt nhiệm vụ hoàn thiện hệ thống pháp luật. Có được kết quả này là nhờ chủ trương phổ cập giáo dục của Việt Nam, qua đó, cho thấy trình độ học vấn, trình độ người đại diện cho dân thực hiện việc lập pháp đã được cải thiện rất nhiều trong những năm gần đây, một yếu tố vô cùng thuận lợi cho việc xây dựng giá trị dân chủ.

Thứ ba, Việt Nam là một quốc gia có lịch sử phát triển thông qua các cuộc kháng chiến bảo vệ Tổ quốc và có vị thế địa lý thuận lợi cho phát huy dân chủ.

Lịch sử của Việt Nam cho thấy nỗ lực của dân tộc Việt Nam trong việc bảo vệ chủ quyền lãnh thổ và độc lập dân tộc. Điều này thực hiện không thể chỉ có một nhóm người, hay sự giúp đỡ từ lực lượng bên ngoài. Tất cả các dân tộc giành độc lập mà chỉ dựa vào sự hỗ trợ từ bên ngoài mà không phải từ sức mạnh nội lực bên trong thì trước sau gì cũng đánh mất đi vị thế của mình. Một ví dụ điển hình như: Afghanistan năm 2021, chính phủ Kabul chuyển giao quyền lực cho phe Taliban khi không còn có sự hỗ trợ đầy đủ của chính quyền Hoa Kỳ.

Khi nhà nước Trung ương tập quyền được thành lập, các triều đại phong kiến Việt Nam chủ trương lấy *nhân nghĩa làm đầu, coi trọng lợi ích của dân*. Lấy *sức mạnh của dân* là sức mạnh truyền thống tốt đẹp của dân tộc được hình thành trong cuộc đấu tranh giành và giữ gìn độc lập dân tộc. Giá trị ấy đã trở thành một trong những cơ sở để Chủ tịch Hồ Chí Minh mở rộng dân chủ và phát huy dân chủ cho nhân dân và lấy đó làm sức mạnh góp phần chiến thắng kẻ thù.

Ngoài ra, yếu tố thuận lợi vô cùng khách quan cho việc xây dựng giá trị dân chủ ở Việt Nam chính là yếu tố địa lý của Việt Nam. Việt Nam nằm ở vị trí thuận lợi cho việc giao thương kinh tế. Như tác giả Hoa Nguyễn bình luận: “Việt Nam nằm ở vị trí huyết mạch của nền kinh tế khu vực nơi có các nền kinh tế phát triển mạnh và năng động, là động lực tăng trưởng của khu vực và thế giới” (Hoa Nguyễn, 2020). Các cuộc chiến xâm lược đã diễn ra cũng chính bởi vị thế địa lý vô cùng đặc lợi của Việt Nam. Bên cạnh giao thương kinh tế, nơi đây dễ dàng diễn ra quá trình giao lưu văn hoá Đông Tây mạnh mẽ. Hơn nữa, vị trí địa

lý của Việt Nam là vùng khí hậu nhiệt đới. Phải chăng vùng khí hậu cũng tạo ra tính cách con người Việt Nam cởi mở và dễ dàng đón nhận những điều mới mẻ. Đây là yếu tố giúp cho các giá trị dân chủ bên ngoài được đưa vào Việt Nam một cách thuận lợi hơn cả, kết hợp với giá trị bản địa tạo nên một sắc thái mới về dân chủ Việt Nam hiện nay.

Thứ tư, Việt Nam có một môi trường tôn giáo hài hoà và khoan dung. Theo như đánh giá của nhà nghiên cứu Phan Đại Doãn, các tôn giáo du nhập vào Việt Nam trong lịch sử đều được chấp nhận và dung thông với nhau, Nho giáo dường như ở tầng lớp trên, còn Phật giáo và Đạo giáo thì len lỏi vào đời sống dân nghèo (Phan Đại Doãn, 1998: 78-80). Tuy nhiên, có thể khẳng định hiện tượng Tam giáo đồng nguyên đã diễn ra trong lịch sử và điều đó cũng cho thấy không có xung đột hay chiến tranh tôn giáo ở Việt Nam. Như nghiên cứu của Nguyễn Đức Lữ: “Tôn giáo nào cũng dạy con người làm điều lành, tránh làm điều dữ; gạt điều dở, giữ điều hay, hướng con người vươn tới chân, thiện, mỹ. Nếu Khổng giáo dạy con người về nhân nghĩa, thì Đạo giáo giáo dục con người biết quý trọng và sống hài hòa với tự nhiên, nếu Công giáo dạy con người ta bác ái thì đạo Phật dạy người ta về từ bi, hỷ xả vô ngã vị tha, gạt bỏ tham, sân, si. Nhưng, dù có hòa đồng, pha trộn, dung hợp giữa các tôn giáo thế nào đi nữa; dù cho thời kỳ này, ông vua khác có coi trọng hoặc định kiến với tôn giáo thế nào; thì đã là người Việt ai cũng rất coi trọng tín ngưỡng Thờ cúng tổ tiên. Đây có thể coi là mẫu số chung về nhu cầu tâm linh của người Việt” (Nguyễn Đức Lữ, 2007). Chính điều này tạo nên môi trường tôn giáo đa dạng, hài hoà, không mâu thuẫn, bổ sung và tương trợ lẫn nhau. Ngay cả thời kỳ mới bước vào xây dựng chủ nghĩa xã hội với chủ nghĩa vô thần cách mạng của chủ nghĩa Mác cũng không gây nên sự bài xích tôn giáo mạnh mẽ kể cả khi Thiên Chúa giáo được hiểu là theo bước chân của kẻ xâm lược. Bởi Chủ tịch Hồ Chí Minh chủ trương “luơng giáo đoàn kết”, nhân dân cũng đồng lòng, môi trường hài hoà và khoan dung tôn giáo đã thu nhận những giá trị từ bi, bác ái, bình đẳng... trong tôn giáo. Từ đó tạo đòn bẩy cho tinh thần chấp nhận tự do tư tưởng trong mỗi con người Việt Nam. Đây chính là điểm quan trọng cho việc phát huy giá trị dân chủ của Việt Nam.

Thứ năm, Việt Nam có môi trường kinh tế năng động thúc đẩy quá trình xây dựng dân chủ thành một giá trị quốc gia. Nhờ thực hiện tốt đổi mới kinh tế với đổi mới hệ thống chính trị, nền kinh tế của Việt Nam những năm gần đây có sự phát triển đáng kể. Đời sống của người dân được cải thiện và nâng cao, người dân chịu khó học hỏi, trau dồi kiến thức và quan tâm đến các vấn đề chính trị trong và ngoài nước. Bên cạnh đó, nhờ quá trình hội nhập, toàn cầu hóa, sự chủ động phát triển và ứng dụng thành tựu công nghệ hiện đại, các thông tin được cập nhật đầy đủ hơn, chính xác hơn, tri thức của cán bộ và quần chúng nhân dân được mở mang hơn nhiều so với trước kia. Từ đây, ý thức chấp hành pháp luật được nâng lên, đặc biệt là những người đảng viên, các cán bộ, những người đang giữ các trọng trách, có đủ hiểu biết để làm những gì pháp luật không cấm.

Một môi trường phát triển kinh tế năng động cũng tạo nên một phong cách dân chủ trong hoạt động kinh tế, tạo điều kiện và thói quen tốt trong thực hành dân chủ, trong lĩnh vực kinh tế và từ đó cũng tạo được sức ảnh hưởng trong việc tạo dựng phong cách dân chủ ở các lĩnh vực khác.

Thứ sáu, giá trị truyền thống tốt đẹp của gia đình, cộng đồng. Những giá trị tốt đẹp của gia đình và cộng đồng người Việt Nam tạo nên những điều kiện thuận lợi cho phát triển dân chủ trở thành một giá trị. Ví dụ: như giá trị coi trọng người bề trên, coi trọng người già, tôn trọng người có học thức, đoàn kết và hoà đồng “đĩ hoà vi quý”, “chín bỏ làm mười”, giá trị nhân nghĩa “thương người như thể thương thân”, lấy đức làm trọng... Ở đây chúng tôi nhận thấy hơn tất cả các giá trị trên thì lòng trung thành và tinh thần yêu nước trong gia đình và

cộng đồng là yếu tố giúp cho sự thành công của quá trình dân chủ hóa ở Việt Nam. Chỉ có lòng trung thành mới có thể chấp nhận được những chính sách mới, những điểm mới, chỉ có lòng yêu nước mới củng cố được tinh thần đoàn kết và bảo tồn được những giá trị tốt đẹp của dân tộc, trong đó có giá trị dân chủ.

Hơn nữa, con người Việt Nam có một năng lực sáng tạo và chịu khó đổi mới, đó cũng là những giá trị và chuẩn mực tốt đẹp của con người Việt Nam, giúp cho sự phát triển dân chủ lên một tầm cao mới.

5. Những khó khăn trong xây dựng giá trị dân chủ ở Việt Nam.

Một là, hệ thống pháp luật chưa thực sự đồng bộ, một số bộ phận cán bộ và người dân thiếu nhận thức về luật pháp, ý thức chấp hành pháp luật chưa cao. Pháp luật là một điều kiện vô cùng quan trọng trong hoàn thiện nền dân chủ xã hội chủ nghĩa. Pháp luật là tối thượng, hệ thống luật pháp ấy phải đảm bảo quyền lợi chính đáng cho nhân dân. Chỉ có thiết lập được một hệ thống pháp luật đầy đủ mới có thể mạng lại tự do hạnh phúc thực sự cho nhân dân. Đảng Cộng sản Việt Nam xác định phải “xây dựng hệ thống pháp luật đầy đủ, kịp thời, đồng bộ, thống nhất, khả thi, công khai, minh bạch, ổn định” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 175). Những yêu cầu tưởng như đơn giản đối với hệ thống pháp luật, nhưng đây là một chỉ đạo bao quát và khó. Để triển khai được những yêu cầu này thực sự không dễ dàng. Bởi, những điều kiện khách quan trong quá trình phát triển chung của loài người, như điều kiện tự nhiên, điều kiện kinh tế xã hội, trình độ của khoa học công nghệ, trình độ trí tuệ của loài người nói chung và của con người Việt Nam nói riêng đã tạo ra nhiều những thay đổi nhanh chóng, những biến động lớn, nhiều cái mới xuất hiện, nảy sinh với tốc độ chóng mặt. Do đó, để có được hệ thống pháp luật đầy đủ, kịp thời, đồng bộ đòi hỏi sự vào cuộc của cả hệ thống chính trị. Hệ thống pháp luật vẫn còn một số luật định chưa hoàn thiện hoặc chưa thống nhất, chưa đáp ứng kịp thời yêu cầu của thực tiễn. Ví dụ, chúng ta chưa có Luật Biểu tình, Luật Chống độc quyền, Luật về đạo văn... Những điều này đã ít nhiều tạo ra một số vướng mắc trong hoạt động thực tiễn. Những khó khăn nhất định cho đội ngũ giám sát và thi hành luật, cũng cản trở rất nhiều đến quyền của công dân, nhất là những người thiếu hiểu biết cũng khó tìm thấy căn cứ để thực thi pháp luật như thế nào cho đúng.

Bên cạnh đó, chế tài xử phạt trong luật còn thực sự chưa nghiêm, như luật về sở hữu trí tuệ chẳng hạn mới chỉ ở mức xử phạt hành chính. Điều này sẽ dẫn đến nhờn luật và không có tính chất răn đe. Hơn nữa, cũng như tổng kết trong văn kiện Đại hội Đảng lần thứ XIII, người dân cũng như một số tổ chức chấp hành luật pháp chưa thực sự nghiêm, kỷ cương phép nước có nơi, có lúc còn xem nhẹ. Ý thức pháp quyền của người dân còn yếu. Chính điều này dẫn đến hàng loạt các hiện tượng tham nhũng, bòn rút của cải của các cán bộ ở các cơ quan công quyền đã dẫn đến những hậu quả nghiêm trọng, gây thất thoát tài sản của Nhà nước.

Hơn nữa, cũng trong Đại hội XIII, Đảng ta cũng đã nhận định, việc xử lý vi phạm pháp luật của chúng ta đôi khi còn chưa kịp thời, chế tài xử lý chưa đủ sức mạnh để răn đe. Nhưng điều này làm mất niềm tin nghiêm trọng trong một số bộ phận người dân. Họ không tin vào pháp luật cũng như những người thi hành luật, dẫn tới hiện tượng họ làm và tự xử lý mọi mâu thuẫn theo cảm xúc, theo “luật rừng”, tạo nên hiện tượng dân chủ quá trớn, hoặc mất dân chủ, phá hoại giá trị cốt lõi của dân chủ.

Hai là, việc cải cách hành chính, cải cách tư pháp chưa thực sự hiệu quả. Cũng phải nhấn mạnh, gần đây, việc số hóa các thủ tục hành chính đã tạo được bước đột phá, đỡ gây phiền hà cho nhân dân. Tuy nhiên, Đảng ta vẫn khiêm tốn nhận định rằng quá trình cải cách hành chính, cải cách tư pháp vẫn chưa thực sự đáp ứng đầy đủ yêu cầu phát triển chung của đất nước.

Vẫn còn một số nơi, một số ban ngành chưa thực sự triển khai công tác số hóa một cách triệt để. Điều này do một phần thiếu thốn về mặt tài chính, một phần nữa chính là thiếu sự quyết liệt của người đứng đầu các tổ chức và cơ quan công quyền. Thêm nữa, những người trực tiếp được giao nhiệm vụ thực hiện cải cách thì thiếu nhận thức về tầm quan trọng của công việc cải cách hành chính và cải cách tư pháp. Hơn nữa, cách thức cải cách không được nhận thức và chưa hiểu sâu sắc đã tạo ra sự chậm trễ và khó khăn nhất định, gây phiền hà trong các khâu giải quyết quyền lợi cho người dân. Chính đó cũng tạo nên mất dân chủ ở một số địa phương, gây bức xúc trong dân chúng, làm tổn hại đến sức mạnh lãnh đạo của Đảng và vi phạm đến quyền dân chủ của nhân dân ở một số địa phương, tạo cơ cho các thế lực thù địch lợi dụng để nhằm chia rẽ khối đại đoàn kết dân tộc, phá huỷ giá trị dân chủ mà Đảng, Nhà nước và Nhân dân đang nỗ lực gây dựng.

Ba là, trình độ dân trí và nhận thức tầm quan trọng của dân chủ trong nhân dân còn yếu. Mặc dù chương trình phổ cập giáo dục được đẩy mạnh, đổi mới giáo dục được thực hiện khá phổ biến, truyền thống “tôn sư trọng đạo” được giữ vững. Nhưng, nhìn chung, trình độ tri thức của người Việt cũng còn thấp so với mặt bằng chung của thế giới. Đặc biệt là trình độ của các cán bộ địa phương ở các vùng sâu, vùng xa. Mặc dù, quy trình bổ nhiệm cán bộ lãnh đạo đã có những bước thực hiện đảm bảo chất lượng. Các cán bộ có năng lực, phẩm chất tốt đã được bố trí vào những vị trí trọng yếu. Tuy nhiên, vẫn còn có những nơi, những khâu để lọt cán bộ xấu, những người đặt lợi ích cá nhân cao hơn lợi ích chung của dân tộc. Những người vì lòng tham, quan liêu, vô trách nhiệm dễ dẫn đến những sai phạm làm mất lòng tin trong nhân dân. Hơn nữa, có những nơi, cán bộ nhiệt tình, nhưng khả năng nắm bắt và giải quyết công việc hạn chế, dẫn đến chậm trễ, thiếu minh bạch, điều này gây nên nỗi nghi hoặc trong dân chúng. Do vậy, trình độ cán bộ yếu là một trong những yếu tố hạn chế quá trình thực hiện dân chủ cơ sở ở một số vùng nông thôn, vùng sâu, vùng xa.

Bốn là, tâm lý ỷ lại, trông chờ của một số bộ phận dân chúng. Nền kinh tế kế hoạch, tập trung quan liêu bao cấp đã tạo ra một bộ phận người dân có tâm lý ỷ lại, trông chờ vào sự hỗ trợ của nhà nước. Những phần tử bảo thủ, chậm tiến này tạo nên sức ỳ đáng kể trong tiến trình hội nhập và phát triển các giá trị tốt đẹp của dân tộc. Họ không năng động, sáng tạo, lại hay than phiền và chê trách Đảng và Nhà nước. Họ bất mãn với thời cuộc, đùn đẩy trách nhiệm cho Nhà nước gây nên tâm lý hoang mang cho các phần tử khác trong xã hội. Đây cũng là một yếu tố vô cùng khó khăn cần được khắc phục nhờ vào sự giúp đỡ của cộng đồng, gia đình và xã hội để họ có được những thay đổi tích cực trong lối suy nghĩ và hành động.

Năm là, sự chống đối của các thế lực thù địch. Các thế lực thù địch luôn tìm mọi cách để phá hoại sự phát triển, sức mạnh của đất nước và tinh thần đoàn kết của dân tộc Việt Nam. Chúng lợi dụng chiêu bài nhân quyền và dân chủ để mua chuộc và xúi giục các đối tượng thiếu hiểu biết chống đối Chính quyền Việt Nam. Đây là yếu tố vô cùng khó khăn trong tiến trình xây dựng và hoàn thiện giá trị dân chủ ở Việt Nam. Âm mưu phá hoại của các thế lực thù địch cần được nhận diện và xoá bỏ kịp thời. Đây là một nhiệm vụ không đơn giản, cần có sự nỗ lực của toàn Đảng, toàn dân và toàn quân ta.

6. Kết luận

Như vậy, qua những phân tích các yếu tố thuận lợi và khó khăn đối với việc xây dựng giá trị dân chủ tại Việt Nam đã cung cấp một góc nhìn giá trị về dân chủ để so sánh với các quốc gia và nền văn hóa khác, từ đó nhận diện các điểm mạnh và yếu trong quá trình xây dựng giá trị dân chủ. Qua đây, những đánh giá các yếu tố tác động tích cực và tiêu cực giúp việc

phát triển lý thuyết nhằm hiểu rõ hơn tầm quan trọng giá trị dân chủ trong hệ thống giá trị quốc gia, hỗ trợ công cuộc xây dựng và đổi mới đất nước. Bên cạnh đó, việc phân tích các yếu tố ảnh hưởng đến giá trị dân chủ là cần thiết để thúc đẩy sự gắn kết xã hội và nuôi dưỡng ý thức về bản sắc dân tộc. Một hệ thống giá trị văn hóa mạnh mẽ sẽ là nền tảng quan trọng cho sự phát triển bền vững. Từ đây, một số kiến nghị được đề xuất nhằm tăng cường giá trị dân chủ ở Việt Nam, bao gồm việc cân bằng giữa việc bảo tồn truyền thống và tiếp nhận hiện đại, bảo vệ chủ quyền quốc gia trong bối cảnh hợp tác quốc tế, và đảm bảo an sinh, hạnh phúc cho người dân, đồng thời đóng góp vào cộng đồng quốc tế. Việc khám phá và làm phong phú hệ thống giá trị văn hóa sẽ đóng góp quan trọng vào sự phát triển đa dạng của Việt Nam.

Tài liệu tham khảo

- Đỗ Thị Kim Hoa. (2014). Về đặc trưng và bản chất của dân chủ. *Tạp chí Triết học*, số 10/2014.
- Đỗ Thị Kim Hoa. (2019). Về đặc trưng của con người dân chủ. *Tạp chí Triết học*, số 12/2019.
- Đỗ Thị Kim Hoa. (2023). Giá trị dân chủ Việt Nam: Sự pha trộn giữa truyền thống và hiện đại. *Tạp chí Khoa học xã hội Việt Nam*. số 9/2023.
- Bích Ngọc. (10/06/2021). 99,6% - Tỷ lệ cử tri cả nước tham gia bỏ phiếu cao nhất từ trước đến nay. *Hội đồng bầu cử quốc gia*. <https://hoidongbaucu.quochoi.vn/tintuc/Pages/chi-tiet.aspx?ItemID=11716>
- Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*. t.1. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.
- Hồ Chí Minh toàn tập*. (2011). t.10, xb lần 3. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.
- Hoa Nguyễn. (12/12/2020). Vị thế Việt Nam trong cục diện mới của khu vực. *Tạp chí Công sản*. https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/tin-binh-luan/-/asset_publisher/DLIYi5AJyFzY/content/vi-the-viet-nam-trong-cuc-dien-moi-cua-khu-vuc
- Minh Nguyễn. (26/01/2021). Đất nước ta chưa bao giờ có được tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế như ngày nay. *VTV online*. <https://vtv.vn/chinh-tri/voi-tat-ca-su-khiem-ton-chung-ta-van-co-the-noi-rang-dat-nuoc-ta-chua-bao-gio-co-duoc-tiem-luc-vi-the-va-uy-tin-quoc-te-nhu-ngay-nay-20210126121805801.htm>
- Nguyễn Đức Lữ. (12/09/2007). Tính khoan dung của tín ngưỡng, tôn giáo ở Việt Nam. *Tạp chí Công sản*. <https://tapchicongsan.org.vn/tin-tieu-diem-10-06/-/2018/1113/tinh-khoan-dung-cua-tin-nguong%2C-ton-giao-o-viet-nam.aspx>
- Nguyễn Huy Phòng. (24/11/2022). Những gợi mở của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng về hệ giá trị quốc gia. *Báo điện tử Đảng Cộng sản*. <https://dangcongsan.vn/tu-tuong-van-hoa/nhung-goi-mo-cua-tong-bi-thu-nguyen-phu-trong-ve-he-gia-tri-quoc-gia-625586.html#:~:text=Trong%20b%C3%A0i%20ph%C3%A1t%20bi%E1%BB%83u%20t%E1%BA%A1i,v%C4%83n%20minh%2C%20h%E1%BA%A1nh%20ph%C3%BAC%E2%80%9D>
- Nguyễn Văn Tú. (29/06/2022). Phát huy quyền làm chủ của Nhân dân trong thời kỳ mới. *Xây dựng Đảng*. <https://www xaydungdang.org.vn/nhan-quyen-va-cuoc-song/phat-huy-quyen-lam-chu-cua-nhan-dan-trong-thoi-ky-moi-17122>
- Phan Đại Doãn. (chủ biên, 1998). *Một số vấn đề Nho học Việt Nam*. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.
- Vũ Văn Hiền. (02/02/2022). Đảng Cộng sản Việt Nam tạo dựng cơ đồ đất nước. *Tạp chí Quốc phòng toàn dân*. <http://tapchiquptd.vn/Sites/print.aspx?newid=18272>